

Masorah Role

1. Rabbi Shemuel Mirsky, Rav Hai Gaon

הימים היו ימי צמיחתו של המרכז היהודי החדש בספרד, אמנם תחילתו של זה היתה עוד בימי הבית השני ואולי עוד קודם לכן, אבל רק בסוף תקופת הגאונים גדל ונעשה לעומד ברשות עצמו. ומרכז זה היה ראשון למרכזי הגולה באירופה. עד אז היו ישובי היהודים בעיקרם באסיה ובאפריקה, פרט לרומי ולאיי יוון, שלכלל מרכזי גולה לא הגיעו.

ומאחר שתנאיו הגיאוגרפיים המדיניים והכלכליים של המרכז האירופי שונים היו מזה שבאסיה ובאפריקה, עמד מרכז זה לפני שאלה יסודית: היבנה גם הוא על אבני היסוד של היהדות הבבלית כדרך שזו נבנתה בשעתה על אבני השתיה דשף ויטיב לנהרדעא, או כי יצמח מתחתיו ויתפתח לפי תנאיו הוא? היתפוס התלמוד מקום בראש חינוכו של הדור הנולד כספרד כבבל, או כי יירשו לימודים אחרים את מקומו? שאלות אלו היו מרתתות על שפתי נגיד היהודים בספרד ר' שמואל, וזוהי תשובתו הברורה והתקיפה של רב האי כנגיד וכמצווה אליו: "וזה שאני מצווה את אדוננו הנגיד יהי' לעד, שלא יהיו עסקיך מחכמת ההגיון, שזו מדה קשה וגוררת עברה ואסרוה רז"ל, אבל יהא עסקך תמיד כתלמוד ובדקדוקי השמועות ובפלפולי התורה, כמו שמתעסקים בכך הנאהבים והנעימים והנחמדים אלינו בני אלקירואן ובני ארצות המערב, ברוכים יהיו לשמים." והגאון מספר לנגיד כי גם לפני יהודי בבל עמדה שאלה זו לא פעם, וכי רבו השגושים והמחלקות וההוללות שנכנסו בעקבותיה ללב בני קדם. ושוב מעיד הגאון על עצמו את הקב"ה כי מרוב אהבה נעימה וידידות צרופה הוא כותב תשובה זו, וכי מפי הנסיון הוא יודע שלימוד התלמוד הוא שווה לכל נפש, לחכמים יוסיף חכמה ולבני העם הפשוט הכשרה נפשית לקבלת עול תורה ומצוות, וכל החושבים שלימוד אחר יכול לתפוס את מקומו אינם אלא תועים ומתעים.

Those days were the period of the growth of the new Jewish centre in Spain. In truth, this began back in the days of the second Beit haMikdash, and perhaps even earlier, but only at the end of the period of the Gaonim did it grow and become independent. And this centre was the first of the centres in the European diaspora; until then, the Jewish settlements were primarily in Asia and Africa, other than Rome and the Greek islands, which never became centres of the diaspora.

And because the geographic, political and financial conditions of the European centre were different from those in Asia and Africa, this centre faced a basic question: Should it also be built on the foundation stones of Babylonian Judaism as this one had been built in its day, on the foundation stones which shifted and settled in Neherdaa? Or should it grow and develop according to its own conditions? Should the Talmud hold a place at the forefront of the education of the generation born in Spain as in Bavel, or should other studies inherit its place? These questions shook the lips of Rabbi Shemuel, the *naggid* of Spanish Jewry, and this is the clear and powerful answer of Rav Hai, as a leader instructing him: And this that I instruct our master the *naggid*, may he live forever, that your involvement should not be in philosophy, which is a hard trait and it brings sin and our sages forbade it. But your involvement should always be in Talmud and in analysis of lessons and *pilpulim* of Torah, as are involved those who are beloved and pleasant to us, the sons of Kairouan and the sons of the western lands, may they be blessed to heaven. And the Gaon told the *naggid* that this question also stood before the Babylonian Jews more than once, and that many confusions and conflicts and worthless things had followed it into the hearts of those of the east. And the Gaon also called upon Gd to testify about himself that he wrote this response out of great love and tried and pure friendship, and that through experience he knew that Talmud study would be appropriate for all souls. For scholars it would add wisdom, and for the simple people it would provide spiritual preparation to receive the yoke of Torah and mitzvot. Anyone who thought that another subject could replace it were only misled and misleading.

Machshavah

2. Otzar haGaonim, Yevamot, Teshuvot after 50a

אולם השאלה תהיה מי שקם עליו רוצח והרגו נפש, אלו לא הרגו הרשע באותו הזמן, התאמרו כי היה מת או נשאר חי? והתשובה שאין אנו יודעים זאת, רק ד' הוא היודע. אפס כי אנחנו נוכל להניח כי היה מת גם לולא הרגו... ופרט במעשה השמים... וכן הנספה בלא משפט... ושאל השואל אם אתם מניחים הנחה כי הנרצח היה מת בדבר ד' אלו לא הרגו הרוצח, אם כן איך נאמר שהרוצח עשקו נפש, ואיך יתחייב הוא במשפט רוצח? תשובה, כי לא היה לו להרשע ההוא לעשות להנרצח מה שעשה בו, אף אם היה מת גם אלו לא הרגו. ואין זה מוציא מלאמר עליו כי הוא עשה את אשר לא היה לו לעשות, והוא ראוי להמשפט שנחרץ עליו.

But the question will be: If someone is attacked by a murderer, who kills him – if that wicked person had not killed him then, would you say he would have died [anyway], or remained alive?

Answer: We don't know this; only Gd knows. But we can assume that he would have died even had he not killed him... Except for acts of Heaven... Also, one who is destroyed unjustly...

And the questioner asked: If you assume that the victim would have died at Gd's word had the murderer not killed him, then how can we say that the murderer took his life, and how could he have the [punitive] judgment of a murderer?

Answer: The wicked person should not have done that to the victim, even if he would have died without this person killing him. This does not exempt him from [our] saying about him that he did what he should not have done, and he deserves the judgment decreed upon him.

3. Teshuvot haGaonim Harkavy 390

הא דכתי' אפינקסיה דר' יהושע בן לוי האי מאן דבחד בשבא יהוי גבר וכול' (שבת קנו.)... כד גארים מזל חם אתי בעידניה לאילין יכיל אדם למישתא מקראני דמיצטנן בהון ולא חיים גופיה. ולאילין מדקב"ה כד ניהא קמיה לאצוליה ולמידחא מיניה דאחי. וכן נמי לענין גבנותא וזניותא בין להני ובין להני לא גארים מזל אלא תאוה ותיאבון בעלמא דהאוי כאינש דשקיקא דעתיה וכסיפא נפשיה ומיטרפא רוחיה לההיא גבנותא וגלנותא או לההיא זניותא ויכיל הוא למיכיפה לתאותו ולאיתגבורי עלה וכגון יצר רע בעלמא היא.

That which was written in Rabbi Yehoshua ben Levi's notebook, "One who is born on a Sunday will be a man, etc." (Shabbat 156)... When *maza*/causes heat to come at its time to these people, one can drink cooling drinks to cool off, and his body won't be hot. And for some people, from Gd, it is pleasing before Him to save this person, and to push away the one He wishes to push away. And so regarding theft and immorality, whether for this group or this group, *maza* only causes desire and appetite, like a person whose mind thirsts and whose spirit longs and his spirit is torn for that theft or immorality, and he can overcome his desire and overpower it. It is like any *yetzer hara*.

4. Teshuvot haGaonim Musafia 28

הא דאמר ריב"ל (ר"ה יא.) "כל מעשה בראשית בקומתן נבראו [לדעתן נבראו לצביונן נבראו]" ואשכחן בפירוש גאון ז"ל שאמר הקב"ה לכל בריה ממעשה בראשית היאך אתה רוצה שאבראך, והוא אומר לו כך וכך, והוא בורא לצביונו, וכי כלום יש בו ממש קודם שיברא שיהיה לו צביון? ילמדנו אדוננו.

פרוש זה דאשכחתון אין אנו יודעים אותו ולא סבירא לן, וקושיא דאקשיתון ליה איתה. ויש שפירשו לפי דברי הפילוסופים כי המינין של בעלי חיים יש להם משלים ודמות דיוקני כמו חותם למטבעות שישנם בחכמת המקום. אף על פי שהדברים רחוקים הן בעצמן ורחוקים מדברי רבותינו חכמי ישראל לקרוא למשלות ההם צביונות לפיכך אלו דברים בטלים הן.

When Rabbi Yehoshua ben Levi said (Rosh HaShanah 11a), "All of the creations of Bereishit were formed in their height, [intellect and *tzivyon*]." And you found a Gaon explained that Gd said to each creation, "How would you like Me to create you?" And each one replied, "Like this," and He created it according to its will [*tzivyon*]. Did all of them have substance before they were created, such that they had a *tzivyon*? May our master teach us.

The explanation you found, we don't know it and we don't agree. The question you asked is valid. Some have explained according to philosophy that the types of creatures have *meshalim* and an image, like the mint of a coin, with Divine wisdom. But these are remote statements themselves, and they are far from the words of our masters, the Sages of Israel, to call those *meshalot* "*tzivyonot*". Therefore, all of these are empty words.

5. Teshuvot haGaonim Musafia 98

... דבין משיקול הדעת ובין מדברי חכמים לית ספק שהקב"ה אין לדמותו לשום בריה ואין לפניו לא שחוק ולא בכי ולא אנחה ולא דמעות ולא דוחקי. וכד מבררא הא מלתא מתידע דכל מלתא דאמרוה רבנן דומיא דהכי לאו על פשטיה אמרוה אלא בתורת משל ודימוי לדברים שנודעים בינותינו למראית העין.

... For whether from logic or from the words of Sages, there is no doubt that one cannot compare Gd to any creature, and there is no laughter or crying or groaning or tears or pressure before Him. And once that is clear, it is known that everything the Sages said which sounds like this was not said in its simple meaning, but as a *masha* and comparison to things which are common among us, as we see it.

6. Cited by Rabbi Natan of Rome, Aruch גוזמא

וכל מה שלא נגלה בו כך אין לומר בו כן, שאף במקרא יש לומר כן – מאי שנא "כי ד' אלקיך אש אוכלה" מן "כי ד' אלקיך הוא האלקים"? אלא שאין לך להוציא דבר ממשמעו אלא בראיה, אף כן דברי חכמים...

And all that is not revealed to be thus, one may not say this of it. For even in the Torah one could say this – what is the difference between "For Hashem your Gd is a consuming fire" and "For Hashem your Gd is Gd"? Rather, you may not take something out of its meaning other than with proof. So, too, in the words of the Sages...

7. Cited by Rabbi Natan of Rome, Aruch **אספרגוס**

ואמר הגאון הני מילי דאמירן ביה "משום סכנת מזיקין" דהוה נהיגי ביה, והשתא לא נפיש כי ההוא עידנא.

And the Gaon said: This which they of it, "because of danger from *mazikin*" that they had, now they are not as common as they were then.

8. Radak to Shemuel I 28:24

רב סעדיה ורב האי הגאונים ז"ל אמרו אמת הוא כי רחוק הוא שתדע האשה העתידות וכן שתחיה היא את המת בחכמת האוב, אך הבורא יתברך החיה את שמואל כדי לספר לשאול את כל הקורות העתידות לבא עליו, והיא האשה אשר לא ידעה בכל אלה נבהלה כמו שנאמר "ותזעק בקול גדול".

The Gaonim Rav Saadia and Rav Hai z"l said it is true that it is unlikely that the woman would know the future, and that she could resurrect the dead with the *ov's* knowledge. But the Creator resurrected Shemuel so that he could tell Shaul all that was going to come upon him. The woman, who knew none of this, was shocked, as it says, "She cried out in a great voice."...

9. Otzar haGaonim, Chagigah 14b

ולא שהן עולין למרום אלא בחדרי לבם רואין וצופין כאדם הרואה וצופה בעיניו דבר ברור, ושומעין ואומרין ומדברין, כעין הסוכה ברוה"ק.
And not that they ascended to Heaven, but in their hearts they saw and envisioned like one who sees and envisions with his eyes something that clear, and hears and speaks, like one who sees with Divine inspiration.

10. Teshuvot haGaonim Musafia 115

כך ראינו כי יש בשאלה זו כמה ענינים, מהם ראוי לתשובה ומהם תואנות ותסקופין ועלילות ודברים שאינן כדי, כגון מה שכתבנו אליכם בעבור דברי הבאי שכתבתם אלינו כבר, כי יש כמה שמות שיעשה בהם מעשים גדולים שלא יתכן לאדם לעשותן אלא בדרך אות ומופת. והשבנו כי אלו וכיוצא בהם דברים בטלים. ותמהתם עכשיו בשאלה זו כי כמה מחכמי ארץ אדום וארץ ישראל אנשים חכמים חבירים ונאמנים מגידים כי ראו זאת בפרהסיא. ולא ידענו ממי תמהתם, ממנו או מהם. אי מהם תמהתם, כך ראוי. ואם לאו, כי מאחר שעמד בלבכם כי נעשה בשם מעשים שלא יעשו אלא אות ומופת, במה תכירו אותות של נביאים ממה שהדיוטות עושין בשם ומה יהיה הפרש בין נביא ובין זולתו?

So we have seen that there are multiple elements in this question. Some are worthy of an answer, and some are clams and doubts and arguments that are not worthwhile, like what we wrote to you regarding the empty things about which you have already written to us, that there are Names with which people perform great deeds that a person cannot do without a miracle. We answered that these and their ilk are empty things. And you were shocked now with this question, that some Roman sages and Israeli scholars, *chaverim* and trusted, say that they saw this in public. We don't know regarding whom you are shocked, from us or from them. If you are shocked at them, that is appropriate. And if not, then once you think that deeds which are impossible without a miracle have been performed with a Name, how will you distinguish the signs of prophets from that which regular people do with a Name? What will be the difference between prophets and others?